

STUART HALL PERSPEKTİFİNDEN TEMSİL VE ÖTEKİ KAVRAMI: “MY NAME IS KHAN” VE “CRASH” FİLMLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRME

Gönül CENGİZ* Yusuf AYAZ Aydın BEDİROĞLU*****

Öz

Sinemanın etkileyici gücü sayesinde toplumlar, kültürel bağlamda dönüşüm yaşamış, medya üzerinden iktidarların yarattığı temsilleri ve ötekileri gündelik hayatın içerisine dahil ederek kültürel kod haline getirmişlerdir. Çalışmada, Stuart Hall’ın güçlü olanın hegemonyasına karşı çıkan kültürel çalışmaları kapsamındaki temsil ve öteki kavramıyla reddettiği algının, sinema filmlerinde nasıl ifade edildiği örneklerle aktarılmıştır. Temsil ve öteki kavramları, çalışmanın örneklemeleri olarak seçilen My Name Is Khan ve Crash filmleri bağlamında değerlendirilmiş, ABD’nin yarattığı temsil ve öteki algısı analiz edilmiştir. Crash filmiyle ABD’nin, ten rengi, cinsiyet, kültür, inanç ve ekonomik sınıf gibi çoklu bir öteki algısı yarattığı gözlemlenmiştir. Toplum içerisinde “öteki” yaratarak elit kesimin iktidarını garanti altına aldığı sonucuna varılmıştır. My Name Is Khan filmiyle de 11 Eylül sonrasında yaratılan “her Müslüman potansiyel bir teröristtir” algısını oluşturanlara ve savunanlara karşı gerçek bir Müslüman kimliği temsilinin yapıldığı sonucuna varılmıştır. Çalışmanın örneklemeleri bağlamında kuramsal çerçeveyi oluşturan temsil ve öteki kavramları, nitel araştırma yöntemlerinden metin analizi yöntemi ile çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Stuart Hall, Temsil, Öteki, My Name Is Khan, Crash

* Dr.Öğr.Üyesi, Gaziantep Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, gonulcengiz88@gmail.com

** Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, ycan120912@gmail.com

*** Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, aydinbdr@hotmail.com

REPRESENTATION AND THE OTHER FROM STUART HALL'S PERSPECTIVE: AN ASSESSMENT IN THE CONTEXT OF “MY NAME IS KHAN” AND “CRASH” MOVIES

Abstract

With the impressive power of cinema, societies have undergone a transformation in their cultural context and have transformed the representations created by the rulers through the media and the others into their daily life and transformed them into a cultural code. The perception that Stuart Hall rejects with his concept of representation and the other within his cultural work, which opposes the hegemony of the powerful, is expressed through examples of how it is expressed in movies. With the concept of representation and the other, through the films My Name Is Khan and Crash, the perception of representation and the other created by the United States has been explained and criticized in detail. It has been observed that with the film Crash, the United States creates a multiple perception of the other, such as skin color, gender, culture, faith, and economic class. It has been concluded that it guarantees the power of the elite by creating another classification within society. “Every Muslim is a potential terrorist” the film My Name Is Khan was created after September 11. It has been concluded that the representation of a true Muslim identity is made against those who create and defend their perception.

In the context of the samples of the study, the concepts of representation and other, which form the theoretical framework, are analyzed by text analysis method, one of the qualitative research methods.

Keywords: Stuart Hall, Representation, Other, My Name Is Khan, Crash

1. GİRİŞ

Stuart Hall’un, 1950’lerde başlayan entelektüel macerası boyunca çok farklı alanlarda ve farklı disiplinlerde eserler vermiştir. Hall’un hem ilgi alanlarında hem de kuramsal çerçevesinde, döneminin önemli tartışmalarıyla paralel bir şekilde, muhtelif kaymalar, dönüşümler saptamak mümkün olmuştur (Özçetin,

2010, s.158). Stuart Hall, renk ve cinsiyet ayrımcılığı ile başa çıkmak için yapmış olduğu çalışmalara temsil ve öteki kavramları üzerinde yoğunlaşarak devam etmiştir.

Temsil, kültürel inşanın değerlendirilmesi açısından önemli kavramlar arasında yer almaktadır. Stuart Hall (2005: 105), temsili dil ve kültür arasındaki ilişkiyi diğer önemli kuramcılarının yorumlarına da değinerek ayrıntılı bir biçimde tartışmaktadır. Kirel'e (2010: 364-365) göre, Hall, kültürle ilgili çalışmalarda temsilin yeni ve önemli bir alan olduğunu hatırlatarak kavramın en geniş anlamıyla kullanılan tanımını hatırlatarak başlar. Temsil, dili kullanarak anlamlı bir şey söylemek ya da diğer insanlara dünyayı anlamlı bir biçimde sunmaktır.

Stuart Hall'un üzerinde çalıştığı öteki kavramı ise daha çok ırksal kökenlere dayalı kültürel çalışmaları kapsamaktadır. Öteki, başta toplum bilim, insanbilim ve ruh çözümleme alanları olmak üzere değişik kültür çalışmalarında, belli bir kişi ya da belli bir grup kimliği karşısında farklılık gösteren ya da alt insan olarak tanımlanan kişiler öbeğidir (Hall, 1996).

Temsil ve öteki kavramı sinemanın da ana temalarını oluşturmaktadır. Erdem'e (2013: 344) göre, temsil ve ötekinin yaratma süreci insanlık tarihi kadar eskidir, günümüzde ise bu sürece katkıda bulunan en temel unsurlardan biri medyadır. Medya, kısaca doğrudan ötekileştirme işlevini üstlenmiştir. Bir medya aracı olarak sinema da ötekileştirmenin çeşitli boyutlarını yansıtmaktadır. Çünkü sinema bir sanat dalı olduğu gibi, aynı zamanda da bir kitle iletişim aracıdır ve bu işlevi sayesinde insanların davranışlarını, düşüncelerini, tutumlarını yönlendirmede, kamuoyu oluşturmada etkin bir rol üstlenmektedir.

2. YÖNTEM VE AMAÇ

Çalışmanın amacı; Stuart Hall’un kültürel çalışmalar kapsamında çalıştığı temsil ve öteki kavramlarını sinemadan örneklem olarak seçilen *My name is Khan* ve *Crash* filmleri bağlamında analizini yaparak kültürel alanın karmaşık yapılanışını anlamaktır. Ayrıca temsil ve öteki kavramları tanımlanarak, sinemada bu kavramların nasıl yer aldığı değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Stuart Hall’un görüşleri bakımından temsil ve öteki kavramlarının değerlendirilmesi ve hem toplumsal hayatta hem de sinemada nasıl ele alındığının belirtilmesi bu çalışma açısından önemlidir.

Çalışma kapsamında ilk olarak Stuart Hall’un çalışmaları hakkında bilgi verilmiş, daha sonraki bölümde temsil ve öteki kavramları açıklanarak, bu iki kavram detaylı anlatılmıştır. Diğer bölümde ise temsil ve öteki kavramının sinemada nasıl ele alındığı örnek filmler verilerek anlatılmıştır. Son bölümde *Crash* ve *Benim Adım Khan* filmleri temsil ve öteki kavramı bağlamında değerlendirilmiştir.

Çalışmada elde edilen bilgiler literatür taraması yöntemi ile oluşturulmuş ve kavramlar bağlamında seçilen örnekler filmsel metin analizi yöntemi ile çözümlenmiştir.

Stuart Hall Perspektifinden Kültürel Çalışmalar

Stuart Hall, hegemonya ve kültürel çalışmalar alanında çağımızın iktidarının yapısal dinamiklerini çözümlemiş, bu iktidarı var eden etkenlere ve iktidarın, gücünü gösterdiği toplumlara dair yerinde tespitlerde bulunmuştur. Hall’ın bu çalışmalara yönelmesinde; Jamaikalı bir orta sınıf Afrika göçmeni ve ailesinin soyunda çok fazla etnik kökenin olması neden olmuştur denilebilir. Oğuz (2014:

127), Hall'ın ölümünden sonra emeğine övgü maksadıyla yazdığı makalede bu durumu şöyle ifade etmektedir:

Hall, akademik ilgisini, kendi etnisitesine, kimliğine, kültürel aidiyetlerine, cinsiyetine ilişkin sorgulamalarından üreten bir kuramcı. Kendi ifadesiyle kültür çalışmalarına yönelik artan ilgisinin temelinde Jamaika kültürüyle ilişkisinin ne olduğunu ve Jamaika kültürünün ne olduğunu anlama çabası yatar.

Çok katmanlı bir kültürde doğan Hall, tüm hayatını kültürlerin kendi arasındaki ayrımı ve ayrımın nedenselliğini incelemeye adanmıştır; nitekim elli yıla yakın bir zaman diliminde kültür çalışmaları alanında eserler üretmiştir.

Hall, ırklara, ten renklerine, cinsiyetlere dair kültürel çalışmalar çerçevesinde geçtiğimiz yüz yılın analizini yapmış ve bu çalışmalar neticesinde sömürgecilğe ve öteki kılına karşı nasıl direniş gösterilmesi gerektiğinin tespitini yapmıştır. Böylelikle hegemonyanın kendi kültürümüze dair baskısını bastırarak bireyin, milletin ve kültürün bu şekilde varlığını koruyacağını teorileştirmiştir. Hall'ın kültür çalışmalarının maksadının daha iyi anlaşılması amacıyla Özdoğran'ın (2020: 473) şu sözlerine dikkat çekmek gerekir:

Hall, daha en başta, temsil, özne ve kimlik kavramlarını sabitleyici ve dışlayıcı bir yaklaşımla totalleştiren, kendi görme biçimlerini ve anlamlandırma rejimlerini normlaştıran/normalize eden, kurduğu bu kültürel tahakküm üzerinden diğer görme ve temsil biçimlerine temellük ederek onları kolinize eden ve bu anlamıyla kendi ürettiği ancak evrensel ve nesnel olduğunu varsaydığı normlar dışında konumlanan alternatifleri itibarsızlaştıran Batı merkezli kolonyalist paradigmayı reddeder.

Edward Said’in (2008) oryantalizm kavramıyla, güçlü olan Batı’nın, zayıf olan Doğu’yu kendi çıkarları doğrultusunda yeniden yaratmasına karşı çıkmıştır. Hall (2006: 165), akranı ve meslektaşısı Said gibi iktidar bağlamında toplumların benliklerini incelemiş, Said’den farklı olarak konuya ırk, ten rengi ve cinsiyet üzerinden yaklaşım göstermiştir. Hall’in bu doğrultuda en çok bilinen ve çalışılan kuramları arasında; Artikülasyon, Kodlama / kod çözme, iletişim modeli, Alım teorisi yer almaktadır.

Hall’in, kurucularından birisi olduğu Kültür Çalışmaları Merkezi’nde gerçekleştirdiği çalışmalarıyla; ırksal ayrımcılığa, tensel ayrımcılığa ve cinsiyet ayrımcılığına, güçlü olanın temsil ettiklerine ve öteki kıldıklarına, iletişim alanındaki göstergelerle algı yönetimine karşı duruş sergilemiştir. Hall, bu çalışmalarıyla kalmayarak bir akademisyenin nasıl olması gerektiği hususunda da çalışmalar yapmıştır. Hall, anlamaya çalıştığı bağlamsallıktan kopuk bir akademisyen konumunu reddeder (Oğuz, 2014: 135) ve böylece onun yirminci yüz yılın en etkili aydınları arasında olduğunu söyleyebiliriz.

Temsil kavramı

Stuart Hall’un ırk ve cinsiyet ayrımcılığı başta olmak üzere yaptığı kültürel çalışmalarda temsilin önemini vurgulayarak bu kavramı detaylı bir biçimde tartışmıştır.

Stuart Hall, ilk basımı 1997 yılında gerçekleştirilen Representation-Cultural Representations and Signifying Practices adlı bir kitap derler. Kitapta yer alan yazara ait "Representation, Meaning and Language" (2002) adlı bölümde; temsili, dil ve kültür arasındaki ilişkiyi diğer önemli kuramcılarının yorumlarına da değinerek ayrıntılı bir biçimde tartışır. Hall, kültürle ilgili çalışmalarda temsilin 364 yeni ve önemli bir alan olduğunu hatırlatarak kavramın en geniş anlamıyla kullanılan tanımını hatırlatarak başlar (Kirel, 2010: 364-365).

Stuart Hall (2017), temsilin, anlamın üretildiği ve bir kültüre ait bireyler arasında paylaşıldığı sürecin temsil için önemli bir yeri olduğunu belirtmektedir. Yine Hall'a göre dilin kullanımını, işaretlerin ve imgelerin şeyleri temsil etmesini ya da yerine kullanılmasını içerdiğini ekler (Kirel, 2010: 365).

Hall (2002: 235), başka bir çalışmasında farklılıklara dikkat çekerek bu durumun hep bir sorun olduğunu vurgular, aynı zamanda farklı olanın öteki kılındığı bir dünyada bu sorunun çözümlerine odaklanır. Halbuki farklılık anlamın temelini oluşturur; farklılık olmadan anlam var olamaz. Hall burada bir kavramın karşıtı ile kıyaslanabileceğini vurgulamaktadır. Örneğin; siyahı tam zıt anlamı olan "beyaz" ile karşılaştırabilir. Anlamı taşıyan, siyah ve beyaz arasındaki farklılıktır.

Hall, Derrida'nın karşıtlık yorumundan da faydalanmıştır. "Derrida'ya göre az sayıda nötr ikili karşıtlık (neutral binary oppositions) vardır. İkiliğin bir kutbu genellikle baskın taraftır, diğerini de uygulamalar alanı içerisinde etkisi altına alır. İkili karşıtlıklar arasında mutlaka bir güç ilişkisi vardır (Kirel, 2010: 366)".

Daha açıklayıcı olabilmek için şu şekilde örnek verilebilir beyaz/siyah, erkekler/kadınlar, erkeksilik/kadınsılık, yüksek sınıf/ daha alt sınıf, İngiliz / yabancı arasındaki karşıtlık, farklılık tartışmanın ana kaynağını oluşturmaktadır.

Temsil kavramı ile ilgili çalışmalarında son olarak psikanaliz çalışmalarından yararlanan Hall, farklılığın cinsel kimlik açısından gerekli olduğuna değinmektedir. Bu noktada Freud'un yorumuna başvuracak olursak:

Freud' a göre, gelişimin belli döneminde erkekler, Oidipus mitine göre, anneye karşı bilinçli olmayan bir erotik çekim hissederler ve babalarını 'doyum' a ulaşmalarının engeli olarak görürler. Kadınlar penisleri olmadıklarını anladıkları zaman, annenin kastrasyonla cezalandırıldığını düşünürler ve bu bilinçaltı arzusunda ısrar ederlerse kendilerinin de cezalandırılacaklarını sanırlar. Korkuyla, özdeşliklerini eski 'rakip'leri olan Babaya çevirirler. Baba, böylece maskülen kimlikle ilgili bir özdeşliğin başlangıcını üstlenir. Kız

çocuk karşıt bir biçimde babayla özdeşlik kurar (Freud’dan aktaran
Kirel, 2010: 367).

Öteki kavramı

Öteki sözcüğü, bilinenden, sözü edilenden ayrı, öbür, diğer anlamına gelir. Tanımlanmış ve meşruiyet kazanmış olan, içinde bulunduğu dairenin dışında kalanları, “öteki” olarak adlandırır (TDK, 2005).

Akpınar’ın (2017: 331) da belirttiği gibi insanlar ve topluluklar kendilerini tanımlayabilmek için kendisinden olmayan başka insan ve topluluklara gereksinim duyar. Kültür oluşturmanın temelinde de kimlik oluşturmak yatar. Bir toplumun “biz” kimliğini oluşturabilmesi, “bize benzemeyen”in belirlenmesi ile mümkün olur. Kendisi ile kendisinden olmayan arasındaki ayırt edici özellikler ve sınırlar belirlenerek kimliğe ulaşılabilir. Böyle durumlarda toplum kendinden olmayana öteki olarak tanımlar ve kendisinden farklı değerle konumlandırır.

Öteki kavramı karşıtlıklardan ortaya çıkmıştır. İnsanlar, çevrelerinde olanları karşıtlıklarla algılamaktadırlar. Karşıtlık yaratımında üretilen en temel söylemlerden biri de “ben” ve “o” karşıtlığıdır. Karşılaştırma sonunda ortaya çıkan ise öncelikle “öteki”dir. “Öteki” ait olunmayan, horlanan, korunulması gereken, aşağılanan ve asla olunmak istenmeyen bir olgudur (Erdem, vd., 2013: 344).

Demir’e (2008: 4) göre, öteki, başta toplum bilim, insanbilim ve ruh çözümleme alanları olmak üzere değişik kültür çalışmalarında, belli bir kişi ya da belli bir grup kimliği karşısında farklılık gösteren ya da alt insan olarak tanımlanan kişiler öbeğidir. Bu anlamda, kadının ötekisi erkek, Doğunun ötekisi Batı, konuşmanın ötekisi yazıdır.

Bununla birlikte öteki olgusu toplum içinde değersiz olarak kabul edilen birçok kavramı tanımlamak için de kullanılmaktadır. Başka bir deyişle toplum içindeki bir kişiyi, bir grubu, bir kitleyi itibarsızlaştırıp değersizleştirmek için öteki kavramına vurgu yapılmaktadır. Aslan (2018: 66), toplumda başta kadın olmak üzere, göçmen, Roman, Ermeni, Kürt, eşcinsel, işçi, gayrimüslim, vb. etnik gruplara mensup olanların öteki olarak tanımlandığının altını çizmektedir.

Stuart Hall, öteki kavramı ile ilgili yapmış olduğu kültürel çalışmalarda kavramının oluşumunun ırkla ilgili olduğunu ileri sürmüştür. Bu noktada Hall'a göre, Batı'nın siyah insanlarla karşılaştığı ve bunun ırksal farklılığı işaret etmeye temellendirilerek popüler temsillerinin giderek çığ gibi büyümesine neden olan üç ana dönem vardır:

Birinci karşılaşılan dönem, 16. yüzyılda Avrupalı tüccarlar ile Batı Afrikalı krallar arasındaki ilişkidir ki bu üç yüzyıllık köle ticaretinin kaynağını oluşturmuştur. İkinci dönem, Avrupalı'nın Afrika'yı sömürgeleştirmesi ve kolonyal bölgenin, pazarların ve 'yüksek emperyalizm' döneminde hammaddelerin kontrol gücüne dayanan Avrupalı güçlerin tırmanışına denk gelir. Üçüncü karşılaşma dönemi ise, il. Dünya Savaşı sonrası '3. Dünya'dan Avrupa'ya ve Kuzey Amerika'ya göçler dönemidir (Kirel, 2010: 368).

Stuart Hall, tarihsel süreç boyunca yaşanan bu üç dönemi talihsiz karşılaşma olarak nitelendirmiştir. Bunlara ek olarak Hall, öteki kavramı bağlamında ırkla ilgili çalışmalarında kültür ve doğa ayırımına değinerek ırksal ayırmda bir önyargının olduğuna dikkat çeker. Hall'a göre beyazlar arasında 'Kültür', 'Doğa'nın karşıtıdır. Siyahlar arasında 'Kültür', 'Doğa'yla aynı şeye denk gelir. Oysa Beyazlar 'Kültür'ü, 'Doğa'nın hakkından gelmek, yenmek ve boyun eğdirmek için geliştirmişlerdir. Siyahlar için 'Kültür' ve 'Doğa' birbirinin yerine geçebilir (Akt. Kirel, 2010: 371). Bu noktada beyazın her zaman siyahtan üstün

görünmesinin onun geçmişinden, kültürel yapısından olduğunu ileri sürülürken, siyahın da altta olmasının sebebinin onun doğası gereği köklerinde olduğunu belirtilmektedir.

Sinemada Tema Olarak Temsil ve Öteki

Sinema, ortaya çıkışından hemen sonra hareketi tekrar tekrar izleyebilme ve izleyicisine var olmadığı bir mekânı temaşa edebilmesine olanak sağlaması gibi özellikleriyle kitleler üzerinde hayranlık yaratmıştır. Bu nedenle sinema, ortaya çıkışından hemen sonra tüm dünyaya yayılmış ve kısa süre içerisinde bir endüstri halini almıştır. Birinci dünya savaşı sırasında bazı ülkeler sinemanın kitleleri etkileme gücünden yararlanmak ve halkın savaşa destek vermesi amacıyla ordularının ve savaş tatbikatlarının görüntüye alınmasını sağlamıştır.

Sinemanın bir propaganda aracı olarak kullanılması Birinci Dünya Savaşıyla başlamış, İkinci Dünya Savaşında ve sonrasında da devam etmiştir. Sinemayı, propaganda aracı olarak etkili şekilde kullanan ülkelerin başında, Almanya, İngiltere, ABD, Fransa, SSCB gelmektedir (İnceoğlu, 2015: 78).

Savaş sonrasındaki yıllarda ise sinemaya ciddi yatırım yapabilecek tek ülke olan ABD, tüm dünyaya film satarak hem ciddi bir maddi kazanç sağlamış hem de filmlerindeki göstergelerle dünyanın geri kalanı üzerinde algı yönetimi gerçekleştirmiştir. Bir başka deyişle ikinci dünya savaşı sonrasındaki sinema, kültür turizmine dönüşmüştür. *“Ama sinemanın ‘iyi bir eğlence aracı’ olması çok sayıdaki insanı bu alana çekmektedir. Bu ise bilinçsiz bir sinema izleyicisinin doğmasına neden olmaktadır. Soru soran izleyicinin yerini belli bir film programı standardı içine sıkışmış bir yığın almaktadır (Rotha, 1996: 19)”*.

Nitekim Hollywood tarafından sinemanın eğlence aracı olarak yansıtılması, birçok sorunla meşgul olan ülkelerde sıkışmış halkın nefes alması için film ithal edilmesini sağlıyordu. Birçok sinema kuramcısına göre sinema, bu süreç

sonucunda halkların sinemayı eğlence aracı olarak görmesi ve film kültürünün eğlence amaçlı yerleşmesi gerçekleşmiş ve sinemanın sanatsal bir üretim olmaktan uzaklaşmasının ya da ekseriyetle eğlence maksatlı bir üretime dönüşmesinin önüne geçilememiştir.

Yirminci yüz yılda dünya siyasetinde ve ekonomisinde mutlak söz sahibi olan ABD ve Amerikan Sineması, kitleleri sinema aracılığıyla yönlendirmiş ve kendi kültürünün ticaretini yapmıştır. Bu konuda çok fazla örnek verilebilir ancak ABD'nin dünya siyasetine dair önemli hususlarda kendini meşru kılma çabası içerisinde bulunduğu filmlerden örnekler vermenin, temsil ve öteki bağlamında Hollywood sinemasının anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

Western filmleri, ABD'nin, işgal ettiği kıtayı ve kıtanın asıl halkı olan Kızılderililere karşı yaptığı zulümlerin üstünü örterek tüm dünyaya yerlileri vahşi, kendisinin ise medeni bir toplum olduğuna inandırmıştır. Bu durumu nasıl gerçekleştirdiğini anlayabilmek için Dilan Tüysüz'ün (2017: 268) western filmlerindeki temsil edileni ve öteki kılınanı ifade edişine dikkat etmek gerekmektedir:

Filmin kötü karakterini banka, tren, posta arabası soyguncuları, haydut çeteleri, Meksikalılar veya Kızılderililer oluşturmaktadır. Ancak kimlikleri ya da eylemleri farklı olsa da westernlerdeki kötü karakterlerin ortak özelliği, yasaya ve ahlâk kurallarına aykırı davranmaları, dolayısıyla toplumun güvenliği ve huzuru için tehdit oluşturmalarıdır. Topluluk ise, çaresiz kasaba halkı ya da sayıca daha az bir grup insan olması fark etmeksizin, Vahşi Batı'da medeni bir hayat kurmaya çalışan Amerikan Öncülerini temsil etmektedir.

Bu bağlamda beyazperdeye aktarılan ve tüm dünyada izlenen filmlerle Meksikalılar medeniyete karşı çıkan bir alt toplum, Kızılderililer vahşi bir barbar toplum, Amerika’ya gelip kendilerinin olmayan toprakları işgal eden Avrupalılar ise evrensel kurallara bağlı medeni insanlar olarak ifade edilmiştir. *Sergio Leone*’nin yönettiği *İyi, kötü ve Çirkin* adlı western filminin “1.200.000 dolar olan bütçesinin 25.100.000 dolar (*İmdb, 2007*)” gibi neredeyse yirmi beş katı hasılat elde etmesi, Amerikan işgali ve zulmünü çok sayıda insanın da izlediği anlamını taşır.

Hollywood sinemasının yine bir başka seri filmleriyle günah çıkartarak kendi zulmünü meşru kıldığı film projesi *Rocky* ve *Rambo* serisidir. Yıldız oyuncu yöntemiyle Sylvester Stallone, bu filmlerin tüm serilerinde başrol olarak görülmektedir. Ancak Stallone’nin yüzü, oynadığı iki karakterin isimleriyle birleşerek tüm dünyada Rocky ve Rambo olarak anılmaya başlamıştır. Bugün hala dünya çapında hatırı sayılır bir kitlenin gönlünde albenisi olan bu seri filmlerle Amerika Birleşik Devletleri, kendisini meşru olarak temsil ederken, sömürge olarak kullandığı insanları ve toplumlari öteki kılmıştır.

Kirel (2012), Kültürel Çalışmalar ve Sinema adlı kitabında, Avrupalı Beyaz ve Hristiyan insanın Hollywood sineması ile Dünya Sinemasına hakimiyet kurduğunu ve bu hakimiyetle temsil edileni ve öteki kılınanı Hollywood yapımı birkaç filmde örnek vererek açıklamaktadır. İlk örnek: Walt Disney yapımı olan *Prenses ve Kurbağa* (2009) animasyon filmidir. Filmin, bilinen kurbağa prens mitinden farklı olan ilk olgusu: prensesin siyah olmasıdır. Prenses kurbağayı öptüğünde kurbağa prens dönüşmez, prenses kurbağaya dönüşür. Gösterge çözümleme de bu durumun gerekçesi olarak prensesin siyah olması kaçınılmaz bir düşüncedir. Masal bir dizi güncel uyarlamalarla devam eder. Filmde siyah prensesin annesinin elit sınıfın terzi olması, prensesin yemek sektöründe büyüyerek zengin olup caz müzik dinlemek istemesi gibi sahnelerle Amerikan

algısıyla öteki kılınan siyahi insanın beyaz insanın yaşantısına özenerek kendi benliğini yitirmesi amaçlanmaktadır. Kirel, bu duruma şöyle açıklık getirmektedir:

Bu masal kendi uyuşmaları ve temsil politikaları gereğince bir yandan alışılabilir Öteki formüllerine benzemeyen anlatı özelliklerine sahipmiş gibi görünse de öte yandan Disney animasyonlarının gündemi takip eden ve egemen iktidarın dümen suyuna giden bir üretim mantığında hareket edildiğini kanıtlar niteliktedir (Kirel, 2012: 382).

Sinemada, Stuart Hall'ın iktidarın hegemonyasına ve kültür çalışmalarından hareketle, ırksal ayrımcılığa, tensel ayrımcılığa ve cinsiyet ayrımcılığına dair filmler yapan sanatçılar da bulunmaktadır. Bu sanatçılar; Hall'ın teorilerine ve çalışmalarına paralellik gösterecek şekilde ırksal, tensel ve cinsiyet eşitliğine evrensel mesajlar verecek şekilde filmler üretmişlerdir. Bu filmlere dair birçok filmde örnekler verilebilir ancak çalışmanın amacına doğrudan hizmet edecek kadının ve erkeğin, siyah ve beyaz insanın eşit haklara sahip olduğu ve kültürel gerçekliğin ifade edildiği mesajlara sahip filmlerden örnek verilmesi daha yerinde olacaktır.

İlk örnek Amerikan menşeli biri olarak var olması maksadıyla Hollywood sınırları içerisinde bağımsız sayabileceğimiz yönetmenlerden olan Quentin Tarantino'nun *Django* adlı filmidir.

Amerikan iç savaşının hemen öncesinde geçen film, Amerika'daki ten rengi ayrımcılığına ve elit sömürüye karşı çıkmaktadır. Django, beyaz efendiler gibi giyinebilir ve ata binebilir. Bu beyazlar ve siyahiler için alışılmadık bir durum olduğu için uzun süre yadırganıp anlaşılmaya çalışılır. O dönem Amerika'sında siyahi bir insanın Beyaz Efendileri gibi giyinebilmesi ve ata binebilmesi söz

konusu bile değildir. Nitekim sahnenin devamında evin sahibi ve siyahi köle tüccarının duruma itiraz ettiği görülmektedir. Ancak Doktor, “*Adı Django ve Özgür bir adamdır.*” şeklinde cevap verir. Köle tüccarı ise, “*Zencilerin ata binmesi yasaktır. Bu zenci, benim Zencilerimin yanında ata binemez.*” gibi bir cevapla ısrarcı olmaya devam eder. Ancak Doktor, köle tüccarının ağzına göre konuşarak kadın kölelerinden satın almaya geldiklerini söyler ve konuyu kapatır (Tarantino, 2012)”. Bu sahneyle film, siyahi insanın beyaz insanla eşit haklara sahip olduğunu temsil etmektedir.

Filmin bir başka temsili ise Calvin karakteri üzerinden yapılmaktadır. Film; Uzun yıllar western filmleriyle açık düzlüklerde çiftlik işleten elit Amerikalı temsiline karşı, gerçekçi bir eleştiri ve temsil sunmaktadır. Calvin karakteri babadan zengin, kölelerini çalıştırarak servetini katlayan, siyah insanı kendi içinde sınıflara ayırmış, eski kovboyları kâhya olarak işe alan bir elit Amerikalıdır. Filmde tüm bunlar sahnelerle işlenmiş ve o yıllardaki gerçek Amerikalıların temsilini yapmıştır. Stuart Hall’ın temsil ve öteki kavramları doğrultusunda ten ayırımına ve iktidarın hegemonyasına karşı çıkarak (Hollywood stüdyolarında Amerikalı bir yönetmen tarafından) ten renginde eşitliğini savunmuş ve güçlü olanın hegemonyasına karşı direniş mesajı vermiştir.

İran sinemasından Jafar Panahi’nin yazıp yönettiği Offside filmi, İran’da kadınların stadyumlarda futbol maçı seyretmesinin yasak olmasını ve kadınların stadyumlara girmek için çeşitli yöntemler geliştirmesini konu almaktadır. Lakin buradaki futbol maçı seyretme olgusunu, niteliksiz bir düşünce ile olduğu gibi kadınların futbol maçı seyretme çabası olarak algılamamak gerekmektedir. Kadınların futbol maçını stadyumlardan seyretmek istemesi, imgesel bir anlamda kadınların İran rejimi tarafında elinden alınan erkeklerle eşit haklarına yeniden sahip olmak istemesi olarak görülmelidir. Bu filmle, Stuart Hall’ın hegemonya ve kültürel çalışmalar bağlamında cinsiyet ayrımcılığına karşı çıkışı

sinemada kendisini göstererek güç ile kadının haklarını gasp eden rejim ötekileştirilmiş, kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğu fikri temsil edilmiştir.

Türk Sinemasında önemli bir isim olan Lütfi Ömer Akad'ın 1950'li yıllarda, başlayan, kırsal alanlardan büyük kentlere göçen insanların şehir hayatındaki gerçekliklerini anlattığı "Göç" üçlemesidir (Gelin, Düğün, Diyet). Büyük hayallerle kente göç eden insanların kent içerisindeki var oluş mücadelesini, kentli olamayışlarını ve artık köylü kalamayacak olmalarını ülkenin o dönemki insanların hayatlarıyla paralellik gösteren gerçeklikle sinemaya taşımıştır. Bu üçleme filmler; toplumun gerçekliğini ve güçlü olanın hegemonyasına dikkat çekmesi hasebiyle, Stuart Hall'ın hegemonya ve kültürel çalışmalarına paralellik göstererek sinemada Hall'ın teorilerinin temsili olarak gösterilebilir.

Stuart Hall'ın, hegemonyanın kimlik yozlaştırma mücadelesine karşı çıktığı görüşlerine denk düşen iki filmden örnek vermek çalışmanın seyri açısından doğru olacaktır. Yugoslavya sınırlarında doğan, birçok etnik kökenin bulunduğu bir çevrede büyüyen, ailesinin etnik kimliklere merakından etkilenen, Kusturica; önce müziğe başlar daha sonrada Çingene kültürü içerisinde kendisine bir yer bulur. Onlardan birisi olduğu çingenelerin hayatına dair yaptığı filmlerle, özellikle de *Çingeneler Zamanı 1988* adlı filmiyle, çingene kültürünü sinemada temsil eder.

Cezayir ve Fransa sınırlarında yaşamış bir çingene ailesinin çocuğu olan Tony Gatlif ise tüm sinema kariyerinde çingene toplumunun, günahıyla sevabıyla temsilini yapmıştır. Tony Gatlif'in filmlerinde çingene toplumunun; müzik ile ilişkisine, tabiat ile kurduğu bağına, ölüm ve yaşama karşı tavırlarına, maddi sermaye ile ayakta duran dünyayı nasıl algıladıklarına, çingene gençlerin modern dünya içerisindeki arzularına, çingene kuşakları arasındaki çatışmalara, kan ve namus davalarına içeriden birisi olduğu için en başarılı şekilde değinmiştir. Böylece bir toplumun; kimliğini, kültürünü, benliğini temsil ederek Stuart Hall'ın

hegemonya karşısında kimliğin korunması fikrinin, sinemadaki temsili olarak görülmektedir.

Temsil ve Öteki Bağlamında “My Name Is Khan” film analizi

Filmin, baş kahramanı olan Khan, otuzlu yaşlarında Hindistan kökenli Müslümandır. Aspergen hastalığına sahip olduğu için sosyal kodları algılamasında ve hafıza yapısında farklılıkları bulunmaktadır. Film, en güçlü olanın temsil ve öteki algısını eleştiren bir hikâyeye sahiptir. Eleştirinin yapıcı olması gerektiği için eleştiri eyleminin belgelere dayanması ve eleştirilen şeye münasip düşen bir üsluba sahip olması gerekmektedir. Filmde ise en güçlü olanın temsil ve öteki algısına yapılan eleştiri, Khan karakterinin hastalığından kaynaklı var olan farklılığı, dürüstlüğü ve mizah unsurları ile ifade edilmektedir.

Khan, güzellik ürünleri satarken tanıştığı Hindu Mandila ile evlenir. Mandila'nın oğlu Samir ile ve Mandila ile mutlu bir yuvası vardır. Amerikalı Beyaz ve Hristiyan ailelerle dostlukları oluşur. Khan, kardeşi ile dargın olsa da yengesi ile iyi ilişkilere sahiptir. Her şey güzel giderken 11 Eylül saldırısı sonucunda Amerika'da yaratılan 'her Müslüman potansiyel bir teröristtir.' algısı sonucunda Müslümanlar ötekileştirilmiş, aşağılanmış ve darp edilmiştir. Khan ailesi de bu algı oyunundan zarar görmüştür. Kahn çifti her şeye rağmen birlikte olarak sevgi sayesinde her şeyi aşabileceklerini düşünürken oğulları Samir, Müslüman olmasa bile Üvey babası olan Khan'ın Müslüman soyadına sahip olduğu için Amerikalı faşist gençler tarafından öldürülür. Mandila, oğlunun kaybını Khan'ın Müslüman oluşuna bağlar ve terörist olmadığını tüm Amerika'ya ve başkanına söylemeden birlikte olamayacaklarını ifade eder. Kahn'ın ailesine kavuşmak için çıktığı yolculukta yaşadıkları, filmin temsil ve öteki algısına yönelik yapıcı eylemlerde bulunmasını sağlar.

Filmde temsil edilen ve öteki kılınan ifadesinde hassas davranmak gerekmektedir. Çünkü film, savında iki hususa dikkat çekmiştir: “*Hep iyi şeyler yapan iyi insanlar ve kötü şeyler yapan insanlar vardır.*” ve “*İnsanlar sadece sevgiyle birlikte yaşayabilir. (Johar, 2010)*” bu iki önerme üzerine kurulan bir hikâyede, temsil edilen ve öteki kılınan şerh düşülerek ifade edilmelidir.

Filmin temsil ettiği ilk kitleyi, iyi insan, kötü insan ve sevgi kavramlarıyla hareket edip İslamiyet'i hoşgörü dini kılan esaslara göre itikadını oluşturmuş Müslümanlar olarak tanımlanabilir. Sevgi Mesajı doğrultusunda farklılıkları ayırıştırıcı değil birleştirici güç, zenginlik olarak gören tüm insanlığın temsil edildiği de ikinci kitle olarak söylenebilir. Filmin öteki kıldığı ilk kitleyi yaratılan algı doğrultusunda her Müslümanı potansiyel terörist olarak gören Amerikalılar olarak söylenebilir. Bu durum aynı algıya kapılan tüm dünya insanı için de geçerli olan bir söylevidir. Kin ve nefret duyarak kendi “Müslümanlıklarını” yaratıp intikam peşindeki “Müslümanlar” görünenler ise filmin öteki kıldığı ikinci kitledir.

Filmin öteki kıldığı Müslümanlar

Film, Müslümanlığın terör ile asla yan yana gelemeyeceğini, Müslümanlığın sevgi ve hoşgörü dini olduğunu, art niyetlere sahip insanların her yerde olduğu gibi Müslümanlığın içerisinde de olabileceği ve bu insanların kötü niyetli eylemlerinin tüm Müslümanların sorumlu tutulmamasını iki şekilde ifade etmiştir.

- Filmin Öteki kıldığı Müslümanlar
- Filmin Teslim Ettiği Müslümanlık ve Müslümanlar

Filmde bu anlamda, her iki söyleme de rastlanmaktadır. Birçok sahnede ifade edilmiş ve bir üst mesaj olan “İnsanlar sadece sevgiyle birlikte yaşayabilir” filmin

temelini oluşturmaktadır. Filmin öteki olarak işaret ettiği ya da filmin sevgi temasına uymadığı için öteki kılınan Müslümanların neden öteki kılındığına bakmak gerekmektedir. Filmde; Müslümanlığa ters düşen kin beslemek, nefret etmek, ayırıştırarak öteki kılmak, itikadi değiştirerek rant elde etmek ve yalan konuşmak gibi birçok erdemsiz davranışlarda bulunan Müslümanlar, İslamiyet’in hoşgörü emrine uymadıkları için ve her Müslüman potansiyel bir teröristtir algısına doğrudan delil oldukları için ötekileştirilmiştir.

Başlığın anlaşılması açısından, filmin öteki kıldığı Müslüman görünümlülere dair sahnelerden örnekler vermek gerekirse; Cami sahnesiyle başlanabilir. Baş kahramanımız Khan, camide bir grup Müslüman ile karşılaşır ve onların bir çeşit terör eylemi içerisinde olduğunu fark eder. Onlara yanlış düşündüklerini söylemeye kalksa da başlarındaki Faysal Fajır adlı karakterin baskısıyla karşılaşır. Khan, elindeki taşları Faysal Fajır’a şeytan diyerek fırlatır ve Faysal’ı yetkililere ihbar eder.

Khan, İslamiyet’in hoşgörü emrine uymayan Müslüman görünümlülere karşı çıkarak, onları ötekileştirmiş ve hoşgörü esasına göre bir Müslüman profili temsil etmiştir. Sahnenin sonunda ise Faysal Fajır’ın güvenlik güçleri tarafından etkisiz hale getirilmesinde, Khan karakterinin sevgi mesajı doğrultusunda birçok insanın hayatını kurtarmak zorunda olması vardır. Bu iki amaç doğrultusunda, filmin açılış sahnesindeki Hindistan iç savaşı yıllarında Müslümanların ve Hinduların şiddet mesajı ötekileştirilmiştir. Kahn karakterinin, Hindu Mandila ile evlenmek istemesi, erkek kardeşi tarafından karşı çıkmış ama yengesi Khan’ın destekleyerek onun yanında olmuştur. Bu sahnelerde Khan’ın erkek kardeşi öteki insan olarak gözükürken yengesi, yüksek eğitim almış, insana sevgi ve saygı bağlamında yaklaşan ideal bir Müslüman kadın olarak temsil edilmiştir.

Filmde temsil edilen Müslümanlar ve Müslümanlık

Filmde, Müslümanlığı temsil ederken İslamiyet'in temel akait emirlerine başvurulmuştur. Yani İslam'ın beş, imanın altı şartıyla beraber evrensel erdemlere dikkat çekilerek ideal bir Müslüman profili tanımlanmıştır. Bu Müslüman kimliği sahip karakterler üzerinden Müslümanlık ve Müslüman birey temsiline bulunulmuştur.

Bu bağlamda en güçlü temsil Khan karakteri olarak gözükmektedir. Khan karakteri; asla yalan söylemeyen, ne olursa olsun hırsızlık yapmayan bir insandır. Dininin farzlarından olan zekât ibadetini 11 Eylül terör saldırısında hayatı kaybeden itfaiyecilerin ailelerine verir. Tutar konusunda hassas davranır. Amerikalı zenginlerin, Hristiyan Afrikalılar için yardım toplantısına Müslüman olduğu için alınmayan Khan, cebindeki parayı Hristiyan olmayan Afrikalılar için bağışlar. İslamiyet'i yozlaştıran öteki kılınan Müslümanlara, 'şeytan' diyerek taş atar. Her koşulda İbadetinden geri durmaz, yardıma muhtaç olan herkese inancının gereği olduğu için yardım eder. Böylece Khan karakteri ile İslamiyet'in, Müslümanın güzel ahlaka sahip olması için emrettiği ibadet ve davranışların sonucu olarak İslamiyet'in emrettiği Müslüman kimlik temsil edilmiştir. 11 Eylül terör saldırısı sonrasında medyadaki her Müslüman potansiyel bir teröristtir söylemiyle yaratılan sahte algının karşısında duran Khan, İslam'ın emrettiği Müslüman kimliğiyle en başta kendi çevresinde daha sonra da Amerika toplumunda bu algıyı yıkmıştır. Filmin bu sahnelerindeki iletiden anlayacağımız gibi biz Müslümanların; İslam'ın emrettiği Müslüman kimliğine sahip olduğumuz sürece üzerimize atılan hiçbir terör çamurunun, üzerimize yapışmayacağı ifade edilmiştir. Film her Müslümana, İslam'ın emrettiği Müslüman kimliğine sahip olmasını ve bu kimlikten asla ödün vermemesini dininin bir emri olduğunu hatırlatmaktadır.

Filmde Amerikan hükümetinin ve halkının, Müslümanları öteki kılışı

11 Eylül'deki terör saldırısından sonra Amerika'daki Müslümanlara yönelik Fiziksel ve ruhsal baskı propagandası yapılmıştır. Medyada düzenli olarak Müslümanların terörist olduğu ve sadece cihat emeliyle hareket ettikleri algısı yaratılmıştır. Bu algı doğrultusunda Amerika'daki Müslümanların hayatları kökünden değişmiştir. Zaten fazlasıyla öteki kılınan grupların var olduğu bir toplum olan Amerika'da, her türlü görsel alanda, Müslümanlara yönelik kin ve nefret söyleviyle Müslüman öteki kılınmıştır. Filmde çeşitli sahnelerle bu algı anlatılmaktadır. Müslümanların gösterildiği gibi olmadığı ve insanların sevgiyle hayatı algılaması gerektiği savunularak bu algıyı oluşturanlar ve savunanlar film evreninde karşı tepkiyle öteki kılınmıştır.

Devlet kurumlarında, medya sektöründe, halktan insanların özelinde ve zaten öteki kılınan Siyahi ve Hindu vatandaşlarca Müslümanların öteki kılınışı eleştirilmiştir. Bu insanlar ve kurumlar, hayatı sevgi yerine nefretle algıladığı için film evreninde öteki kılınmışlardır. Filmde Müslümanların öteki kılınışını açık bir şekilde ifade edildiği sahnelerden örnekler vermek faydalı olacaktır. Khan karakterinin Müslüman bir soy adı taşıması, onun bir Müslüman olduğunun hemen anlaşılmasını sağlamaktadır. Müslüman olduğu için ötekileştirildiği sahnelerden bazılarını sıralamak gerekirse; otelede Hindu'ya bir yer ayarlanabileceği ama Müslümana bir yerin olmadığı ifade edildiği sahne, polislerin sırf Müslüman olduğu için Khan'a işkence ettiği sahne, okullarda çocuklara Müslümanların tehlikeli olduğunun öğretildiği sahne, başörtülü kadınların örtüsünün çıkarıldığı sahne, Müslümanların dükkanlarının yağmalandığı sahne başlıca söylenebilir.

Sevgi ve nefret temelinde “insan” temsili

Filmin ikinci savı olan “İnsanın Sevgi ile başarmayacağı şey yoktur.” Mesajı doğrultusunda film, İnsanların kendi içinde örgütlenmesine, ayrışmalarına ve nefret beslemesine karşı çıkmıştır. Khan Karakterinin eylemlerinin altındaki

İslamiyet'in emrettiği ideal Müslüman bireyi ile beraber annesinin ona öğrettiği iyi ve kötü insan kavramı filmin bir diğer önemli savıdır.

Mandila, oğlunun ölümüyle sevgiyi terk edip nefretle hayatı algılamaya başlamış, Khan'ı suçlayarak ondan ayrılmıştır. Kahn'ın sevgisi Mandila'nın nefretini yenerek çifti tekrar bir araya getirmiştir. Avrupa kökenli, beyaz ve Hristiyan Amerikalı aile dostlarının zihnindeki, "her Müslüman potansiyel bir Teröristtir" algısını sevgiyle yıkmış olan Khan, nefretle insanın hiçbir şey kazanamayacağını ve yapıcı olmaktan uzak sürekli yıkıcı bir kimliğe sahip olacağını ispatlamıştır.

Khan, dininin ve insan olmanın gerektirdiği eylemleri yaparak Mandila karakterine umut olmuş, Kötü insanın zarar vermesini engellemek amacıyla yetkililere haber vererek insan kavramına dikkat çekmiş, Hindu bir kadın olan Mandila ile evlenme sebebiyle kendisine küsen kardeşi pişman olmuş, her zaman öteki kılınan Siyah Amerikan vatandaşlarıyla yardımlaşması ülke çapında duyarlılığa dönüşmüş ve böylece Khan karakteri sevgi ile başarılmayacak şey yoktur savını ispatlamıştır.

"Crash" film analizi

Filmi temsil ve öteki kavramı bağlamında değerlendirmeden önce filmin konusundan bahsedecek olursak; Los Angeles şehrinde birbirinden haberdar olmadan yaşayan sıradan basit insanların otuz altı saatte başlarından geçen olaylar anlatılmaktadır. İnsanların hayatları bir araya gelirken neler yaptıkları, nasıl yaşadıkları üzerine kesitler sunulmaktadır. Hayatından sıkılmış ev kadını, birbirine aşık iki polis dedektifi, babası hasta olan ırkçı bir polis memuru, Afrika-Amerikalı bir yönetmen ve karısı, Meksikalı aile babası bir çilingir, iki araba hırsız, İranlı bir aile, Orta yaşlı Koreli bir çift ve çaylak bir polis bu birbirinden farklı hayatları nasıl bir araya getirildiği anlatılmaktadır.

Filmde, çok kültürlü bir ülke olan Amerika’da toplum için de yaşanan ayrımcılık ve ötekileştirme çok net bir biçimde izleyiciye aktarılmaktadır. *Crash* bir şekilde ırkçılıkla tanımlanan beyazların, siyahların, Latinlerin, Korelilerin, İranlıların, polislerin ve suçluların, zenginlerin ve fakirlerin, güçlü ve güçsüzlerin iç içe geçmiş hikâyelerini anlatmaktadır. Çoğu insanın diğer grupların üyelerine karşı önyargı ve kızgınlık hissettiğini varsayarak bu duyguların sonuçlarını izleyiciye aktarmaktadır. Film bu aktarımı birçok kimlik, birçok temsil ve böylelikle birçok öteki üzerinden yapmaktadır.

Stuart Hall’un temsil ve öteki kavramından yola çıkarak, filmde yer alan en temel ötekileştirmenin ırk üzerinden yapıldığını görülmektedir. İlk olarak siyah-beyaz karşıtlığı filmi en temel noktalarından biridir. İnsan toplumlarının gösterdikleri farklılık kendinden olmayan toplumu aşağı görme davranışını getirmektedir. Bunu filmde şu şekilde görürüz; filmde beyazlara göre siyahlar kötü, başarısız, yetenezsiz, güvenilmez olarak görülmektedirler. Siyahlara göre ise böyle olmalarının sebebi beyazlarının onların böyle olmasını istedikleri için böyle olduklarının altını çizmektedir. Örnek vermek gerekirse filmin ilk sahnelerinde iki siyahının kendi aralarında konuştuğu sahnede, restoranda garson kızın onlara iyi davranmamasının sebebini onların siyah olduklarına bağlar.

Bu noktada siyah-beyaz arasındaki ayrımı Stuart Hall’un temsil ve öteki kavramına bakacak olursak kültür ve doğa arasındaki ilişkiyle benzer bir biçimde okuyabiliriz. Beyazın her zaman siyahtan üstün görünmesinin onun geçmişinden, kültürel yapısından olduğunu ileri sürülürken, siyahın da altta olmasının sebebini onun doğası gereği köklerinde olduğunu filmde birçok sahnede görürüz. Siyahlar sürekli filmdeki beyazlar tarafından kötü, hırsız, sorunlu, toplumdan aşağı kişiler olarak değerlendirilmektedir. Öyle ki siyah bir karakter toplum tarafından kötü nitelendirileceğini düşündüğü için otobüse

binmek istemez. Çünkü bulunduğu bölge lüks bir semttir, eğer o bölgede bulunuyorsa oraya hırsızlık için gelmiştir düşüncesi olacaktır. Filmden başka bir örnek vermek gerekirse beyaz bir yapımcı, siyah bir TV yönetmenine siyah bir karakterin "kulağa yeterince siyah gelmediğini" söylemektedir. Özetle siyahı siyah gibi istemektedir.

Filme siyah-beyaz arasındaki ötekileşmeyi bir evli çift ve polis arasında yaşanan sorunda da görürüz. Terrence Howard'ın canlandığı siyah bir yönetmen olan Cameron karakteri, kendisini beyazların dünyasında kabul ettirmiş birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak Cameron kendisini beyazlara kabul ettirirken, kendi kimliğinden taviz vermiştir. Kendisi bir siyahtır, fakat beyazların dünyasında bir siyah gibi davranmaz. Beyaz gibi davranır, onlar gibi yürür, konuşur, giyinir. İlk başlarda toplumdaki statüsünü yitirmemek için başına gelenlere itiraz bile etmez. Çünkü eğer itiraz ederse, siyah olduğu için toplum tarafından dışlanacağını, statüsünü yitireceğini düşünür. Bu noktada yolları polis memuru Ryan (Matt Dillon) ile kesişir.

Ryan, babasının hastalığından ötürü zor günler geçiren bir polis memurudur. Ryan'ın babası geçmişte siyahlarla iş yapmış iflas etmiştir. Şimdi hastadır ve tedavi olabilmesi için maddi durumu müsaade etmemektedir. Ryan babasının durumundan siyahları suçlamaktadır. Bu da onun siyahlara karşı ırkçı davranışlarda bulunmasına neden olur. Bir ihbar üzerine durdukları araçta Cameron ve karısına denk gelir. Cameron'un karısı daha açık tenli bir siyahtır ama Ryan onun beyaz olduğu düşünür ve beyaz bir kadınla siyah bir adamın beraber olmasını kaldıramaz. Bu sebeple onlara zarar vermek için Cameron'un karısını yani Christine'yi (Thandie Newton) taciz eder. Olayın büyümemesi için Cameron, Ryan'dan özür diler. Çünkü olay büyürse siyah oldukları için büyük sıkıntılar yaşayacağını bilmektedir.

Filmdeki tek ötekileştirme siyah-beyaz arasında değildir. Irk ve inanç üzerinden de filmde bir temsil vardır. Filmde yer alan İranlı bir aile, çevredeki insanlar tarafından Arap olarak tanımlanırlar ve sürekli saldırıya uğrarlar. Çünkü o insanlara göre Araplar potansiyel bir teröristtir. Bu durum 11 Eylül 2001 saldırıları sonucu Hollywood filmlerinde sık görülen bir durumdur. Filmlerde Müslümanları potansiyel bir terörist olarak nitelendirirler. Bunu filmde şu şekilde görürüz; İranlı baba silah alımı sırasında iş yeri sahibiyle tartışma yaşar. İş yeri sahibi ona sakin Ladin diyerek, aslında onu terörist olarak gördüğünü izleyiciye açık eder.

Filmde birçok kimlik, birçok temsil vardır. Kimlikler bireyi tanımlayarak, sınıflandırır. Onu benzersiz kılarak diğerlerinden ayrı bir yerde durmasını sağlar ve kendisini toplumda daha üst konumda görmesine imkan verir. Örneğin filmin açılış sahnesinde kaza sonrası iki kadın tartışırken birbirlerine kendi ırkları aslında kimlikleri üzerinden saldırıya geçmektedir. Birbirlerini Latin ya da Asyalı oldukları için suçlarken aslında kendilerinden olmayını aşağıda gördüklerini göstermektedir. Yine başka bir örnek vermek gerekirse Sandra Bullock canlandığı Jane zengin bir ev hanımıdır. Jane, sadece Meksikalı diye bir çilingiri çete üyesi olarak düşünür ve eve başka bir çilingir gelmesini ister. Oysa adam normal bir aile babasıdır. Fakat etnik kökeni nedeniyle çete üyesi damgası yemiştir.

Film geniş bir kültürel yapıya sahip olan Amerika’daki ötekileştirmeyi toplumdaki insanların ön yargılarına değinerek net bir biçimde ortaya koymaktadır. Örneğin üniversite öğrencileri gibi giyinen ve hareket eden, ancak bize bir sürprizi olan iki siyah genç adamın aslında otomobil hırsız olması, önyargıların hayatımıza nasıl etki ettiğini çarpıcı bir şekilde anlatmaktadır.

Filmi temsil ve öteki kavramı bağlamında özetlemek gerekirse, toplumda hâkim olan kimlikler dışında yer alan tüm kimlikler için bir ayrımcılık olduğunu ifade

edilmektedir. Sonuç olarak film siyahı kötü, beyazı iyi, kendinden olmayını aşağıda görme, farklı milletten ve inançtan insanları ötekileştirme, maddi statüsü düşük profilde olan kişileri hor görme gibi durumları seyirciye açık bir dille aktarmıştır.

3. SONUÇ

Temsil ve ötekinin tarihi, insanlık tarihi ile eşittir, denilebilir. İnsan tarihi boyunca sürekli “bir şeyi” sahiplenerek temsil ederken başka “bir şeyi” de öteki kılmıştır. Farklılıklar içinde kendini öteki olarak bulan insan, tarih boyunca temsili ve ötekiyi güncelleyerek bir kültür kodu oluşturmuştur. Sanat, bu kültürel kodun oluşmasında önemli bir araç olmuştur.

Bu noktada temsil ve ötekinin en etkili kullanıldığı alanda sinema olmuştur. Sinema, dildeki temsili ve ötekini yer yer eleştiren; yer yer destekleyen bir medya unsuru misyonu üstlenmiştir. Çünkü sinemanın ortaya çıktığı ilk günden beri toplumlar üzerindeki etkileyici gücü, iktidarlar tarafından toplumları manipüle etmek amacıyla kullanılmıştır. Bu süreç sonucunda toplumlar; kültürel bağlamda dönüşüm yaşamış ve medya üzerinden iktidarların yarattığı temsilleri ve ötekileri, gündelik hayatın içerisine dahil ederek toplum yaşamında insanlar arasında bir peşin hüküm oluşmuştur. Bu doğrultuda toplumda birçok kimlik, birçok temsil ve dolayısıyla birçok ötekiden bahsetmek mümkündür.

Çalışmada Stuart Hall’ın güçlü olanın hegemonyasına karşı çıkan kültürel çalışmaları kapsamındaki temsil ve öteki kavramıyla reddettiği algının, sinema filmlerinde nasıl ifade edildiği örneklerle ifade edilmiştir. Temsil ve öteki kavramıyla, Crash ve My Name Is Khan filmleri üzerinden, ABD’nin yarattığı temsil ve öteki algısı ayrıntılı şekilde izah edilmiş ve eleştirilmiştir.

My Name Is Khan filminde özellikle 11 Eylül sonrasında ortaya çıkan Müslümanlara karşı yaratılan algıya vurgu yapılmıştır. “Her Müslümanın potansiyel bir teröristtir” algısına karşın gerçek bir Müslüman temsilinin ortaya konulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Crash filmiyle ise ırk, inanç, sosyal statü, ekonomik güç gibi kavramlar üzerinde oluşturulan kimlikler filmde derinlemesine incelenmiştir. Bunun sonucunda çok uluslu, geniş bir kültürel yapıya sahip olan Amerikan toplumundaki ötekileştirmeye vurgu yapılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aslan, M. (2018). Türk Sinemasında Öteki Karakter Üçüncü Sayfa Filminde Ötekililik. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 65-76.
- Demir, M. (2008). Sinemada Öteki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü.
- İmdb. (2007, Temmuz 26). İyi Kötü ve Çirkin 1966. 01 10, 2021 tarihinde İmdb.com: <https://www.imdb.com/title/tt0060196/> adresinden alındı
- İnceoğlu, Ç. (2015). Politik Bir Silah: Birinci Dünya Savaşında İngiltere, Almanya, Fransa, ABD. Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, 70-84.
- Hall, S. (1996). “The problem of ideology: Marxism without guarantees.” Stuart Hall: Critical Dialogues in Cultural Studies. Morley and Chen (der.) içinde. Londra: Routledge. 25-47.
- Hall, S. (2002). “The Spectacle Of The Others”. Representation-Cultural Representations and Signifying Practies. (ed.by S.Hall), USA: Sage Publications, 225-290.

- Hall, S. (2005). "Introduction to Media Studies at the Centre." Culture, Media, Language. S. Hall vd. (der.) içinde. Londra: Routledge. 104-110
- Hall, S. (2017). Temsil Kültürel Temsiller ve Anlamlandırma Uygulamaları, İdil DüNDAR(çev.), Pinhan Yayıncılık
- Johar, K. (Yöneten). (2010). My Name İs Khan [Sinema Filmi].
- Kirel, S. (2010). Kültürel Çalışmalar ve Sinema. (A. Sivas, Dü.) İstanbul: Kırmızı Kedi.
- Erdem, N. & Şener, Koçabaş, N. (2013). Bir Öteki Yaratmak: Yüzüklerin Efendisi Üçlemesinde Öteki Yaratımı. II. International Conference on Communication, Media, Technology and Design, (s. 344-349). Famagusta.
- Oğuz, H, Ş. (2014). Stuart Hall (Tarihten Geçenler). Moment Dergi, 125-136.
- Özçetin, B. (2010, Haziran). İdeoloji, İletişim, Kültür: Bir Stuart Hall Değerlendirilmesi. Akdeniz İletişim(13), 140-159.
- Özdoyran, G. (2020, Temmuz). Stuart Hall, Totem-Nesnesiz Kimlikler ve Hayali/İmgesel Temsiller. Trt Akademi, 6(10), 470-489.
- Rotha, P. (1996). , Sinema Tarihi - Ülke Sinemaları, (Birinci Baskı b.). (İ. Şener, Çev.) İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Said, E. (2008). "Şarkıyatçılık-Batı'nın Şark Anlayışları". (çev.Berna Ülner). İstanbul: Metis Yayınları.4.basım.
- Soner, A. &Büşra, B. (2017). Orhan Pamuk Romanlarında "Öteki". Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 5(11), 330-344.
- Tarantino, Q. (Yöneten). (2012). Django [Sinema Filmi].
- TDK. (2005). Ocak 10, 2021 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/>: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Tüysüz, D. (2017). Amerikan Uygarlığı Kuruluş Mitinin İnşası Bağlamında Western Filmlerinde Ceza ve Adalet Anlayışı. Erciyer İletişim Dergisi, 266-280.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In the first part of this work, evaluation of My Name Is Khan and Crash films in the context of representation and the other concept from the perspective of Stuart Hall, Stuart Hall's cultural work is mentioned. In the second chapter, the concept of representation and the other is explained in detail and the importance of these two concepts in cinema is emphasized and examples from many films are given in the context of the concepts. Django, Offside, The Migration Trilogy, The Time of the Gypsies, Gudja Dilo in order to see the functionality of the concept of representation and the other in the productions of these films are briefly mentioned in the context of cultural studies. In the third part, My Name Is Khan and Crash films, which constitute samples of the study, were examined within the scope of representation and other concept. As a result of film reviews, it is seen that the concepts of representation and other based on cultural studies have an important influence on the construction of identity in cinema.

It is aimed to help us understand the complex structure of the cultural space by analyzing the cultural work done by Stuart Hall, as well as to determine how these concepts take place in cinema by defining representation and other concepts. It has been seen that power has established a guiding power over the masses by using cinema. Examples of films in which racial, sensual, sexual equality, universal messages and cultural realism are expressed are given in line with the aim of the study. As mentioned in the sample films, the masses directly reflect what is represented and what is made in the Motion Pictures. Because cinema is an art branch, but it is also a mass media tool, and thanks to this function, it plays an active role in directing people's behavior, thoughts, attitudes and forming public opinion.

Representation and other concepts that constitute the theoretical framework in the context of examples of the study were analyzed by text analysis from qualitative research methods. Before the concept of representation and the other in the film My Name Is Khan, it was seen that the theme of Love was the strongest structural element of the narrative. For this reason, it was argued that with the theme of love in the film, Man can achieve human virtues. In order to understand the theme of love and create an element of conflict in the narrative, the theme of hate has been another structural element of the film. Along with the theme of hate, one representation and the other appear in the film. The Film represented “many things” in the context of love, the universal theme, and made something else different. Others in the film are those who meet life with

the theme of hate. The ones represented in the film are those who meet life with the theme of love. In the context of the theme of love and hate, the film made the ideal religious person representation through the phenomenon of religion and faith.

When we look at the Crash film, the most basic othering in the film is done through race. The contrast between black and white is one of the main points of the film. At this point, the contrast between black and white appears to be similar to the relationship between culture and nature that Stuart Hall mentions in his work. In the film, there is criticism of the idea that blacks are bad because they are black, and whites are good because they are white. In the film, there is no representation in the context of race alone. Faith and status are also other representations in the film. In light of the information obtained as a result of research, the film is clearly demonstrated by addressing the prejudices of people in the Society of othering in America, which has a wide cultural structure. In summary, it is stated that there is discrimination for other identities, except for all identities that dominate in society.

As a result, man has, for the first time in his history, gone to the act of representing and making another in discourse. Humanity has continued the concept of representation and the other through the use of image, which is the form of discourse in different areas throughout the process. As a result, this concept of representation and the other, which became a cultural code, caused a decomposition in society. This dissociation has been illuminated by cultural studies such as Stuart Hall, with sensitivity and resolution presented.

In the films examined within the scope of the study, many representations and others find answers in everyday life, becoming the most fundamental cause of boundaries and distinctions in society. It is seen as evidence that power directs the masses by influencing them, and it is concluded that representation in cinema and the other are shaped according to the wishes of power. This is seen in the film Crash: the discrimination that prevails in a very large cultural American society becomes more pronounced over time. This discrimination, which is featured in many films, makes the boundaries between the public even sharper. Crash film has taken critical approaches to this situation with a realistic narrative.

Conclusion

In the film My Name Is Khan, it is realistically explained how the representation and the other, which started mainly with the media, turned into the discourse and attitude of the people. American governments' efforts to portray a Muslim as a terrorist have also harshly affected discrimination among the public. As a

result of this situation, there have been conflicts and violent incidents in the community. The Film approaches what happened with the theme of hate and love and makes those who resort to violence and create violence with the theme of hate other. He represented people acting on the theme of love with identities such as the ideal Muslim, the ideal American, and the ideal human being.